

De historicistiske villaer – grundlæggende træk

Grundlæggende træk

De to forskellige perioder, som Rosenvængets historicistiske villaer repræsenterer, har hver deres særlige kendetegn, som det er afgørende at respektere, når husene skal bygges om eller til.

Den tidlige periode

Den såkaldte nationale historicisme varede fra ca. 1855 til 1870. Det nationale lå i anvendelsen af traditionelle danske materialer, murværk og træ, særligt på facaderne. Materialerne skulle være "ægte og ærlige": Man lagde vægt på, at materialernes egenskaber blev fremhævet med facader i blank mur med de gule eller røde teglsten som afgørende træk. Pudsede facader anså man på det tidspunkt for "uærlige" og udtryk for tvivlsomt håndværk.

Til gengæld var formsproget og den arkitektoniske detaljering ofte hentet fra de rejseskitser, som arkitekterne havde med sig fra de studierejser i Europa, som det var blevet almindeligt for både arkitekter og malere at foretage. Man øsede af et bredt spektrum af inspirationskilder, der strakte sig fra italiensk, fransk og nederlandsk renaissance over både tysk og engelsk gotik til byzantinsk og maurisk arkitektur, det hele tilsat schweiziske snedkerdetaljer.



Husene var i deres grundstruktur helt enkle, symmetrisk opbyggede længebygninger. Facadens midte kunne være markeret med en frontkvist, hvis vinduer – sammen med vinduerne i gavlene – gav lys til tagetagen. Facaderne var generelt højere end tidligere. Dels var mange huse bygget med høj kælder, dels var tagetagen som oftest bygget som en såkaldt trempelkonstruktion, hvor facadens murværk går et stykke højere op end gulvet i tagetagen. Til gengæld var tagets hældning lavere, og husene så dermed mere italienske ud.

Mens facaderne skulle holdes i de traditionelle danske teglsten, brugte man næsten altid naturskifer på tagene. Naturskifer var



↑ Den blanke mur med dens enkle, men præcist udførte detaljering er et af de fine kendetegn ved villaerne fra den tidlige historicisme. Rosenvængets Hovedvej 31.



↑ Inspirationen kom fra studierejser i udlandet, her skitse af italiensk landhus tegnet 1852 af J.D. Herholdt. Danmarks Kunstbibliotek, Samlingen af Arkitekturtegninger.

← Denne villa fra den tidlige periode er med sin enkle, høje form og det flade tag tydeligt inspireret af sydets simple landhuse. Tilbygningen på gavlen mod venstre er kommet til senere. Rosenvængets Allé 39.

De historicistiske villaer – grundlæggende træk

ikke særligt dansk, men var på det tidspunkt til gengæld en billig, importeret form for tagbeklædning, der i modsætning til det traditionelle tegltag netop tillod den ønskede, lavere taghældning. Tagene fik en skarp og let profil, hvor det er de store tagudhæng snarere end selve tagfladen, der dominerer. Under tagudhængen gav man de synlige spærender fine udskæringer.

Nye til- og ombygninger

Som udgangspunkt egner de tidlige historicistiske villaer sig dårligt til at blive bygget til eller bygget om på grund af deres oprindeligt symmetriske og fint afsluttede hovedform. De færreste villaer i Rosenvængets kvarter står dog uforandrede siden opførelsen. Man har lystigt tilføjet karnapper og verandaer, som senere igen er blevet bygget om til stuer eller har fået en etage bygget på – ikke altid lige kvalificeret. Som grundregel gælder det derfor, at jo mere intakt huset er, jo mere forsigtig skal man være. Et grundtræk ved de bedste af de tidligere ombygninger er, at man har været tro mod husenes oprindelige materialer, blankt murværk og skifertag, og man har også underlagt sig husets grundform: Tilbygninger har været små, som fx en karnap på gavlen, og ved ombygninger har man respekteret husenes oprindelige symmetri. De tidlige historicistiske villaers længeform skal ikke forstyrres af fx en vinkelformet tilbygning, der fuldstændigt vil ændre husets grundform, og facadernes symmetri skal respekteres.

Den sene periode

Den såkaldte internationale historicisme løb fra ca. 1870 til 1890. Arkitekturen skulle nu udtrykke følelser: Målet var at vække den rette stemning, midlet var frihed til at blande forskellige stilarter på den samme bygning, særligt dog med inspiration fra boulevardarkitekturen i Berlin og Paris.



↑ Denne tidlige villa er drastisk ombygget i 1930'erne, bl.a. er huset blevet forhøjet med en etage, men ombygningen er sket med stor respekt for den oprindelige detaljering og husets klare symmetri. Rosenvængets Hovedvej 29.

← Her har inspirationen været en blanding af engelsk gotik og renæssance, hvilket ses af de meget stejle gavle og det gotiske motiv over vinduerne. De vandrette cementbånd, der snarere henviser til italiensk renæssance, fuldender stemningen. Rosenvængets Hovedvej 6.

Tilbygningen til højre fra slutningen af 1940'erne er noget ufølsom, alene på grund af det røde tegltag. Den er i øvrigt tegnet af den funktionalistiske arkitekt Kaj Gottlob, som også har stået for ombygningen af huset herover. Ikke alle arkitektoniske indgreb er lige heldige.

De historicistiske villaer – grundlæggende træk

Der blev lagt endnu større vægt på facadens dekoration og reliefvirkning end i den tidligere periode, og materialets egenart blev mindre væsentlig. Der opstod hurtigt en form for stukarkitektur, godt hjulpet af, at forskellige dekorative elementer støbt i cement nu var blevet katalogvarer, som kunne bestilles direkte fra fabrik, for det meste fra Tyskland. Facaderne blev udstyret med pudsede cementbånd, hjørnekvadere, dekorerede medaljoner og kraftige indfatninger og fordakninger omkring vinduer og hoveddøre, der alle medvirkede til at give skyggeeffekt. Mens underlaget for alle disse dekorationer stadig for det meste var blank mur, begyndte pudsede facader at blive mere almindelige i gadebilledet.

Tagene var stadig fortrinsvis skifer, men nu ofte valmede (med skrå tagflader også over gavlene) og med endnu lavere hældning end tidligere. Den tidlige periodes karakteristiske, store tagudhæng med fint udskårne spærender som det dominerende træk kunne nu være erstattet af pudsede, profilerede gesimser rigt udstyret med tandsnit eller konsoller i cement.

Det frie stilvalg blev fulgt af en lige så fri formgivning. Den symmetriske længebygning forsvandt til fordel for energisk sammensatte bygningskroppe, fx en toetages bygning med lavt pyramide-tag sat sammen med et tårn og en enetages bygning med 45 graders saddeltag. Den kunstneriske sammensætning af de forskellige bygningskroppe gav med tårnet øverst villaerne deres pondus.

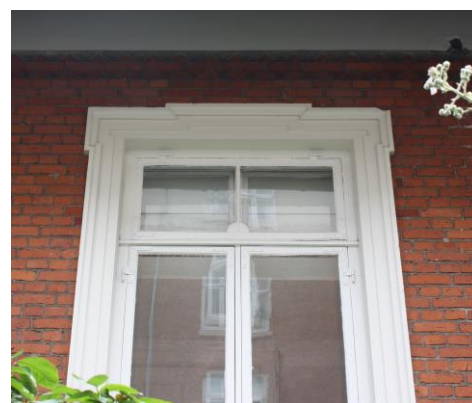


Nye til- og ombygninger

Villaerne fra den sene periode har stort set alle fra begyndelsen været udstyret med ”knopskydninger” som karnapper, verandaer o.l., og mange af dem er blevet bygget til siden opførelsen. Nye tilbygninger kan, ud fra en arkitektonisk betragtning, derfor godt føjes til en sådan villa, så længe den respekterer størrelsesforholdene de enkelte bygningsdele imellem og ikke tager magten fra det bestående anlæg. De bedste eksempler på tidligere til- og ombygninger har det tilfælles, at de er bygget af de samme materialer som det oprindelige hus og derfor ikke står i skarp kontrast til det.



↑ Tagudhængets udskårne spærender er erstattet af en gesims båret af støbte konsoller. Rosenvængets Sideallé 6.



↑ En fin pudset vinduesindfatning fra den sene periode. Bemærk det originale vindue med den lille halvmåne i øverste ramme. Rosenvængets Sideallé 8.

← Denne villa er egentlig en af kvarterets ældste, opført i 1858, men den bærer især præg af en række tilbygninger og forhøjelser fra 1870, begyndelsen af den sene periode. Bl.a. detaljerne som det byzantinsk inspirerede mønstermurværk og den kraftige murede gesims er stilistiske træk fra den sene periode. Rosenvængets Hovedvej 21A.